

Сіщук Л.В.

*кандидат юридичних наук,
завідувач Лабораторії
проблем корпоративного
права НДІ приватного права
і підприємництва імені
академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України*

Sishchuk L.V.

*PhD, Head of the
Laboratory of Corporate
Law Problems, Research
Institute of Private Law and
Entrepreneurship named after
acad. F. H. Burchak, National
Academy of Legal Science of
Ukraine*

ВИЗНАННЯ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ТОВ НЕДІЙСНИМИ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

В умовах оновлення чинного корпоративного законодавства та приведення у відповідність до законодавства країн Європейського Союзу і Директив ЄС одним із важливих питань, що має значення для правового регулювання корпоративного правовідношення є захист корпоративних прав учасників підприємницьких товариств. Адже спрямованість законодавства на забезпечення можливості здійснення корпоративних прав учасниками підприємницьких товариств у способи, визначені законом, установчими документами та корпоративними договорами водночас має супроводжуватися рівноцінною можливістю здійснення права на захист корпоративних прав тих учасників, чий права є порушеними.

Відповідно до статистики в Україні зареєстровано понад 500 тисяч товариств з обмеженою відповідальністю (надалі – ТОВ), це 43 відсотки всіх юридичних осіб. До основних проблем варто віднести: примусове виключення міноритарних учасників з наступним перерозподілом частки в статутному капіталі товариства; «розмивання» часток незначних учасників шляхом збільшення уставного капіталу; блокування діяльності товариства й виплати дивідендів; відсутність чіткої структури корпоративного управління; відсутність відповідальності органів управління; відсутність контролю з боку учасників [2, с. 207]. У зв'язку з наведеними проблемами прийнятий Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 06. 02. 2018 р. (надалі – Закон) має стати панацеєю для вирішення корпоративних конфліктів у товариствах з обмеженою відповідальністю та зменшити можливості

для зловживання корпоративними правами недобросовісними учасниками таких товариств. У першу чергу Закон спрямований на застосування у практиці прозорої системи корпоративного управління, що полягає у можливості врегулювання значної кількості питань в статутних документах і корпоративних договорах, окресленні чітких правил і принципів діяльності органів управління, написанні кодексів корпоративної поведінки та ділової етики тощо. Тим не менш варто звернути увагу й на можливість захисту корпоративних прав учасників товариств з обмеженою відповідальністю. Адже попри всі можливості до уникнення порушення таких прав завжди мають бути визначені законом способи захисту корпоративних прав як гарантія їх відновлення та здійснення у майбутньому.

Щодо поняття способів захисту прав, то за загальним правилом під способами захисту розуміють закріплені в законі матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких відбувається відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав та вплив на порушника [2, с. 153]. В аспекті захисту корпоративних прав О. А. Беяневич зазначає, що оскільки корпоративні права можуть бути основними, спеціальними та локальними, то виникає питання чи можуть бути і способи захисту основними, спеціальними та локальними? [1, с. 16]. При відповіді на поставлене питання вчена доходить висновку, що застосування того чи іншого способу захисту корпоративного права має бути об'єктивно виправданим та обгрунтованим. Це означає, що: - застосування судом способу захисту, обраного позивачем, повинно реально відновлювати його наявне суб'єктивне право, яке порушене, оспорується або не визнається; - обраний спосіб захисту повинен відповідати характеру правопорушення; - застосування обраного способу захисту має відповідати цілям судочинства; - застосування обраного способу захисту не повинно суперечити принципу верховенства права [1, с. 20].

Щодо способів захисту корпоративних прав варто відзначити позицію В. А. Васильєвої, яка вказує на те, що порушене корпоративне право захищається з використанням способів, перерахованих у Цивільному кодексі. Водночас постає питання – чи є вичерпним перелік способів захисту корпоративних прав? Від відповіді на це питання залежить, чи вартий заявлений позов розгляду, чи його слід відхилити. В науковій літературі переважає думка, що цей перелік є відкритим. Проте, як зазначає вчена, напевно, слід говорити не про відкритий характер переліку способів захисту, а про те, що з приводу способів захисту повинен діяти принцип: захищатися можна тільки тими способами, які встановлені законом. Крім того, норма Цивільного кодексу зазначає, що захищатися можна способа-

ми, які зазначені у Кодексі, і такими, які визначені у законі. Проте використання інших способів є можливим лише тоді, коли з цього приводу є пряма вказівка закону [3, с. 142].

В. В. Васильєва зазначає, що у ст. 16 ЦК України передбачено способи захисту в разі неправомірності кожного з перелічених видів актів: правочину (п. 2 ч. 2 ст. 16 ЦК України), рішення суду (п. 10 ч. 2 ст. 16 ЦК України), адміністративних актів (п. 10 ч. 2 ст. 16 ЦК України). На рівні загальних положень ЦК України не передбачений спосіб захисту в разі незаконності актів органів чи учасників юридичної особи. Лише в окремих законодавчих актах передбачена можливість оскарження вказаних рішень [4, с. 123].

О. В. Бігняк також вказує на те, що ст. 16 ЦК України носить невичерпний характер, тому допустимим є застосування інших способів захисту, якщо для їх застосування є пряма вказівка закону. Використання способів захисту корпоративних прав може бути здійснено в рамках законів України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства», «Про депозитарну систему України», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про фермерське господарство», «Про кооперацію» та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють корпоративні відносини [2, с. 153 – 154].

Приєднуючись до висловлених міркувань варто розглянути такий спеціальний спосіб захисту корпоративних прав учасника товариства, як визнання недійсним рішення загальних зборів товариства, оскільки у такий спосіб захищається порушене корпоративне право учасника на участь в управлінні товариством, право на інформацію, право на прийняття рішень шляхом голосування на загальних зборах товариства тощо.

Вивчення судової практики розгляду справ про визнання недійсними рішень загальних зборів юридичної особи засвідчив, що судді Касаційного господарського суду при Верховному Суді (надалі – КГС ВС) дотримуються єдиного розуміння правової природи таких рішень як актів ненормативного характеру, а не правочинів. Рішення загальних зборів є актом ненормативного характеру (індивідуальним актом), тобто офіційним письмовим документом, що породжує певні правові наслідки, які спрямовані на регулювання господарських відносин і мають обов'язковий характер для суб'єктів цих відносин [8, с. 34].

Слід зазначити, що вказана судова позиція вже є усталеною, оскільки відповідає Постанові Вищого господарського суду України від 25. 02. 2016 р. №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що вини-

кають з корпоративних правовідносин» із вказівкою у п. 2.12. на те, що рішення загальних зборів учасників (акціонерів, членів) та інших органів юридичної особи не є правочинами у розумінні статті 202 ЦК України. До цих рішень не можуть застосовуватися положення статей 203 та 215 ЦК України, які визначають підстави недійсності правочину, і, відповідно, правові наслідки недійсності правочину за статтею 216 ЦК України [15].

У теорії корпоративного права також хоча й розглядаються різні підходи до правової природи рішення загальних зборів, тим не менш обстоюється позиція про те, що застосування загальних підстав недійсності правочину призвело би до колапсу і нестабільності корпоративних відносин, оскільки дефект волі кожного з акціонерів можна би було вважати достатньою підставою для скасування рішення загальних зборів [6, с. 88]. Тому, для прикладу, у Постанові КГС ВС від 12.04.2018р. у справі № 922/2688/17 Суд дійшов висновку, що рішення загальних зборів учасників господарського товариства є актом органу управління юридичної особи, а не одностороннім правочином, оскільки приймається загальними зборами учасників, які не є ні суб'єктом права, ні органом, який здійснює представництво товариства. Не є рішення загальних зборів учасників господарського товариства і договором, тому що приймається не за домовленістю всіх учасників товариства, а більшістю їх голосів [10].

У зв'язку з цим підставами для визнання недійсними рішень загальних зборів учасників (акціонерів, членів) юридичної особи можуть бути: - невідповідність рішень загальних зборів нормам законодавства; - порушення вимог закону та/або установчих документів під час скликання та проведення загальних зборів; - позбавлення учасника (акціонера, члена) юридичної особи можливості взяти участь у загальних зборах [15]. Вказані вище загальні підстави визнання рішень загальних зборів учасників недійсними визначені у Постанові Вищого господарського суду України від 25. 02. 2016 р. №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» та беруться за основу при розгляді зазначеної категорії справ КГС ВС. Для прикладу, у справі № 910/807/17 від 02. 05.2018 р. зазначено, що підставами для визнання недійсними рішень загальних зборів акціонерів (учасників) господарського товариства можуть бути: порушення вимог закону та/або установчих документів під час скликання та проведення загальних зборів товариства; позбавлення акціонера (учасника) товариства можливості взяти участь у загальних зборах; порушення прав чи законних інтересів акціонера (учасника) товариства рішенням загальних зборів. Разом з тим, не всі

порушення законодавства, допущені під час скликання та проведення загальних зборів господарського товариства, є підставою для визнання недійсними прийнятих на них рішень. Права учасника (акціонера, члена) юридичної особи можуть бути визнані порушеними внаслідок недотримання вимог закону про скликання і проведення загальних зборів, якщо він не зміг взяти участь у загальних зборах, належним чином підготуватися до розгляду питань порядку денного, зареєструватися для участі у загальних зборах тощо [9].

Тому в судовій практиці виокремлено безумовні підстави визнання рішень загальних зборів недійсними, а саме у п. 2.13. Постанови Вищого господарського суду України від 25. 02. 2016 р. №4 вказано, що безумовною підставою для визнання недійсними рішень загальних зборів у зв'язку з порушенням прямих вказівок закону є: - прийняття загальними зборами рішення за відсутності кворуму для проведення загальних зборів чи прийняття рішення або у разі неможливості встановлення наявності кворуму; - прийняття загальними зборами рішень з питань, не включених до порядку денного загальних зборів товариства; - прийняття загальними зборами рішень з питань, не включених до порядку денного, на розгляд яких не було отримано згоди усіх присутніх на загальних зборах; - відсутність протоколу загальних зборів ТОВ; - відсутність протоколу загальних зборів АТ, підписаного головою і секретарем зборів [15]. Значені безумовні підстави для визнання недійсними рішень загальних зборів у зв'язку з порушенням прямих вказівок закону відображено й у постановках КГС ВС, а саме у справі № 905/1833/17 від 19. 06. 2018 р. [13]; у справі № 914/1567/17 від 23. 05. 2018 р. [12]; у справі № 920/1101/17 від 16. 10. 2018 р. [11] та інших.

Втім І. В. Спасибо-Фатєєва з цього приводу зазначає, що як загальні, так і безумовні підстави визнання рішень загальних зборів недійсними потребують доведення наявності певних обставин, якими є визначення того: як ці порушення вплинули на прийняття загальними зборами відповідного рішення; як рішення загальних зборів порушують права особи, яка звертається до суду та ін. Сама по собі наявність означених обставин (тобто фактів порушень закону) може і не стати підставою для визнання судом рішення загальних зборів недійсними [20, с. 24].

Водночас потребують аналізу безумовні підстави визнання рішень загальних зборів недійсними для можливості подальшого застосування у зв'язку із змінами правового регулювання діяльності товариств з обмеженою відповідальністю за Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (надалі – Закон). Зокрема, щодо

такої безумовної підстави визнання рішень загальних зборів недійсними як прийняття загальними зборами рішення за відсутності кворуму для проведення загальних зборів чи прийняття рішення або у разі неможливості встановлення наявності кворуму в контексті нового Закону варто зазначити наступне. Згідно ст. 34 Закону рішення загальних зборів учасників можуть прийматися кваліфікованою більшістю голосів (3/4) або простою більшістю голосів усіх учасників товариства, які мають право голосу з відповідних питань, а рішення загальних зборів учасників з питань, передбачених пунктами 4, 5, 9, 10 ч. 2 ст. 30 Закону, приймаються одностайно всіма учасниками товариства, які мають право голосу з відповідних питань [17]. Таким чином, наразі обмеження у вигляді кворуму зняте, проте новий Закон містить норму, що встановлює мінімальну кількість голосів, які необхідні для прийняття того чи іншого рішення. У зв'язку з цим у ході прийняття рішень, особливо з тих питань, які законом мають прийматися одностайно всіма учасниками, виникає думка про необхідність наявності в таких ситуаціях де-факто 100-відсоткової участі учасників у прийнятті визначених законом рішень [19, с. 147].

Проте, що стосується форм участі в загальних зборах учасників, то Законом внесено зміни і передбачено три форми участі, а саме: очна, очно-заочна, заочна. Вибір тієї чи іншої форми участі в загальних зборах та ухвалення рішень із питань діяльності товариства здійснюється з урахуванням положень статуту товариства, якщо інше не визначено законом імперативним порядком. Заочна форма не передбачає персональної участі учасників для обговорення питань порядку денного загальних зборів, а тільки ухвалення рішень із питань порядку денного способами заочного голосування або опитування. У зв'язку із зазначеними нововведеннями О. В. Бігняк пропонує на законодавчому рівні закріпити чіткий алгоритм дій з приводу очно-заочної форми проведення загальних зборів, що дозволить поліпшити контроль за їх проведенням та усунути можливі зловживання, включивши поряд з нотаріальною формою посвідчення підпису використання електронного аналога власноручного підпису на документах [2, с. 233].

Якщо звернутися до європейських стандартів та рекомендацій до корпоративного управління, то згідно ст. 8 Директиви № 2007/36/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи від 11. 07. 2007 року Держави-учасниці повинні дозволити товариствам надати можливість своїм акціонерам брати участь у роботі загальних зборів у будь-якій формі за допомогою електронних засобів, зокрема, з використанням будь-якої або усіх наступних форм: а) трансляція загальних зборів в режимі реально-

го часу; б) двосторонній зв'язок у режимі реального часу, який дозволяє акціонерам виступати на загальних зборах, знаходячись при цьому на значній відстані від місця проведення зборів; в) механізм для участі в голосуванні до або в процесі загальних зборів, виключаючи тим самим необхідність фізичної присутності довіреної особи на загальних зборах [18, с. 135].

З урахуванням наведених положень Р. Б. Сабодаш вказує на ч. 3 ст. 15 Закону України «Про електронні довірчі послуги» [16], що в імперативному порядку встановлює, що використання кваліфікованих електронних підписів та печаток забезпечує високий рівень довіри до схем електронної ідентифікації, а використання удосконалених електронних підписів та печаток забезпечує середній рівень довіри до схем електронної ідентифікації. Тому вчений зазначає, що основна відмінність між цими засобами полягає у тому, що кваліфікована електронна печатка та підпис надаються спеціальним суб'єктом, діяльність якого підлягає державному нагляду і контролю, а вимоги до кваліфікованої електронної печатки та підпису встановлюються законом та прийнятими на його основі підзаконними нормативно-правовими актами [18, с. 135]. З приводу зазначених положень вважаємо, що вказаний Закон має бути взятий за основу для можливості ідентифікації учасників чи їх довірених осіб для участі в загальних зборах товариства з обмеженою відповідальністю в залежності від форми їх проведення як гарантія персоніфікації особи для участі у загальних зборах або ж слугувати доказом відсутності особи при прийнятті рішень з питань порядку денного загальних зборів.

Таким чином, можна підсумувати наступні міркування. В першу чергу для визнання рішень загальних зборів недійсними у товариствах з обмеженою відповідальністю встановлення відсутності кворуму вже не є безумовною підставою, оскільки в імперативному порядку наявність кворуму для проведення загальних зборів не вимагається. Водночас виникає питання, яким чином захистити права учасника, який не прийняв участі у загальних зборах внаслідок зловживань корпоративними правами інших учасників чи недобросовісних дій самого товариства, адже наявність персональної участі для голосування за прийняття рішень на загальних зборах не вимагається, що зумовлено можливістю участі через представника за довіреністю, у режимі відеоконференції, шляхом письмового голосування і надіслання результатів безумовного голосування за чи проти відповідного рішення з питання порядку денного на адресу товариства і долучення таких результатів до протоколу загальних зборів товариства. Вочевидь в кожному конкретному випадку варто враховувати

положення закону, статуту, положення про загальні збори (якщо таке існує), специфіку форми проведення загальних зборів (очна, очно-заочна, заочна) і обставини, за яких учасник не зміг взяти участь у прийнятті відповідного рішення. Для прикладу, в разі проведення загальних зборів учасників в режимі відеоконференції доказом відсутності учасника має бути відсутність належної автентифікації чи ідентифікації особи; при заочному голосуванні – відсутність волевиявлення у письмовій формі та засвідчення справжності підпису учасника нотаріально тощо.

Якщо звернутися до законодавства європейських країн, то яскравим прикладом є КТТ Польщі, згідно норм якого також не передбачається наявність кворуму для проведення загальних зборів. Тому загальні збори учасників дійсні, незважаючи на кількість репрезентованих часток статутного капіталу. Засновницький договір може ставити в залежність дійсність зборів від участі у ньому учасників, які репрезентують відповідну кількість або вартість часток (ст. 241 КТТ) [5, с. 101]. Рішення приймаються абсолютною більшістю голосів, якщо спеціальні норми або засновницький договір не встановлюють інше (ст. 245 КТТ). Засновницький договір може спростити вимоги, приймаючи принцип голосування звичайною більшістю голосів, так і ускладнити, приймаючи кваліфіковану більшість (наприклад, 2/3, 3/4). Захист прав незадоволених рішенням учасників відбувається у судовому порядку [5, с. 102].

Отже, в поданому правовому аспекті діє презумпція дійсності рішень загальних зборів товариства, проте будь-який учасник має право таке рішення оскаржити. Так, за правом Польщі рішення учасників можуть оскаржуватись у суді у позовному порядку про скасування рішення (*powództwo o uchylenie uchwały*) або визнання недійсності рішення (*powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały*). Відповідно до ст. 250 КТТ право на оскарження рішення належить: 1) правлінню, наглядовій раді, ревізійній комісії та їх членам; 2) учаснику, який голосував проти рішення, а після його прийняття вимагав занести до протоколу факт голосування проти; 3) учаснику, якого безпідставно не допустили до голосування на загальних зборах; 4) учаснику, який не був присутній на загальних зборах, у випадку скликання недійсних загальних зборів або прийняття рішення у справі, яка не була зазначена у порядку денному; 5) у випадку письмового (заочного) голосування, учаснику, якого врахували під час голосування, або який не погодився на письмове голосування, або також який голосував проти рішення і після отримання інформації про рішення впродовж двох тижнів висловив свій спротив [5, с. 102 – 103]. З наведених норм випливає, що учасник товариства має право на визнання

рішень загальних зборів недійсними не тільки у тих випадках, коли його не повідомили чи неналежним чином повідомили про скликання загальних зборів товариства і особа не взяла участі у прийнятті рішення з того чи іншого питання порядку денного, але й у випадках, коли особа знала про скликання та проведення загальних зборів, прийняла участь у голосуванні та проголосувала проти зазначеного рішення.

Враховуючи специфіку підстав визнання рішень загальних зборів недійсними, визначених КТТ Польщі, варто звернути увагу на п. п. 2, 3, 5 закону, оскільки вказані положення можуть бути адаптовані до чинного вітчизняного корпоративного законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю та судовою практикою у частині захисту корпоративних прав учасників таких товариств. Щодо інших безумовних підстав для визнання рішень загальних зборів недійсними, що сприйнято вітчизняною узагальненою судовою практикою, а саме прийняття загальними зборами рішень з питань, не включених до порядку денного загальних зборів товариства та / або на розгляд яких не було отримано згоди усіх присутніх на загальних зборах, а також відсутність протоколу загальних зборів ТОВ, то зазначені підстави є актуальним, що впливає з нормативних положень п. п. 4 – 5 ст. 33 Закону.

Однак на основі аналізу норм Закону можна зробити висновок й про те, що у цьому Законі не міститься ані статті, що визначала б підстави визнання рішень загальних зборів недійсними, ані статті, що забезпечувала б право на оскарження рішень загальних зборів ТОВ взагалі. У науковій літературі аргументовано, що хоча ЦК України й визначає відкритий перелік способів захисту цивільних прав і охоронюваних законом інтересів, тим не менш спеціальні способи захисту мають бути визначені законом. Для прикладу, оскарження рішення загальних зборів передбачено ч. 1 ст. 50 Закону України «Про акціонерні товариства», згідно якої у разі, якщо рішення загальних зборів або порядок прийняття такого рішення порушують вимоги цього Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного товариства, акціонер, права та охоронювані законом інтереси якого порушені таким рішенням, може оскаржити це рішення до суду протягом трьох місяців з дати його прийняття [14].

На рівні ЦК України, як зазначає В. В. Васильєва, раніше був передбачений спеціальний спосіб захисту корпоративних прав у ст. 98, де згадувалося про право на оскарження учасником товариства в суд рішення загальних зборів. Тому вчена правильно зазначає, що відносно актів органів управління юридичної особи, вважається за необхідне, у разі їх

незаконності, передбачити спосіб захисту на рівні загальних положень ЦК України [4, с. 124]. Однак внаслідок внесення змін згідно із Законом № 2275-VIII від 06. 02. 2018 р. ч. 5 ст. 98 ЦК України скасовано, натомість ч. 2 ст. 258 Кодексу доповнено пунктом 8, а саме спеціальна позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства [21]. Що ж до визначення можливості закріплення цього способу захисту у ст. 16 ЦК України чи в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», то мова не йде.

Таким чином, за загальним правилом, закон виходить з презумпції легітимності рішень органів управління юридичної особи, тобто рішення загальних зборів учасників вважаються такими, що відповідають закону, якщо судом не буде встановлено інше. Водночас право на оскарження рішення загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю має бути закріплено на рівні спеціального закону, яким регулюється правовий статус таких товариств.

1. *Belianevych O. A. Mizhnarodnyi zhurnal «Pravo i suspilstvo»: za red. d-ra yuryd. nauk, prof. Vasylievoi V. A. Vypusk 3. Ivano-Frankivsk: Foliant, 2016. S. 14 – 23.*
2. *Bihniak O. V. Tsyvilno-pravovyi zakhyst korporatyvnykh prav v Ukraini: dys. na здобуття наук. ступ. доктора yuryd. nauk: 12. 00. 03. Odesa. 2018. 501 s.*
3. *Vasylieva V. Problemy rozvytku korporatyvnoho prava. Pryvatne pravo. 2013. № 1. S. 135 – 145.*
4. *Vasylieva V. V. Vyznannia nezakonnymy rishen orhaniv upravlinnia (uchasnykiv) yurydychnoi osoby yak spetsialnyi sposib zakhystu korporatyvnykh prav. Vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn: Vseukrainska naukovopraktychna konferentsiia: Zbirnyk naukovykh prats. Red. kol.: O. D. Krupchan, V. V. Luts, V. A. Vasylieva, I. B. Sarakun. K.: NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy, 2012. S. 122 – 126.*
5. *Korporatyvne pravo Polshchi ta Ukrainy: monohrafiia / Vasylieva V. A., Kovalyshyn O. R., Herbet Andzhei [ta in.]; za red. prof. V. A. Vasylievoi. Ivano-Frankivsk, 2016. 375 s.*
6. *Korporatyvne pravo Ukrainy: problemy teorii ta praktyky: monohrafiia. Vasylieva V. A., Zelisko A. V., Luts V. V., Sarakun I. B., Sishchuk L. V. [ta in.]; za zah. red. prof. V. A. Vasylievoi. Ivano-Frankivsk, 2017. 612 s.*

7. *Modelnyi statut tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 bereznia 2019 r. № 367.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-%D0%BF>
8. *Ohliad za rezultatamy vyvchennia sudovoi praktyky rozghliadu hospodarskymy sudamy sprav shchodo korporatyvnykh sporiv, korporatyvnykh prav ta tsinnykh paperiv za period z 01.01.2018 po 30.11.2018 rr.*
9. *Postanova KHS VS vid 02. 05. 2018 r. u spravi № 910/807/17.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73840213>
10. *Postanova KHS VS vid 12. 04. 2018 r. u spravi № 922/2688/17.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73441777>
11. *Postanova KHS VS vid 16. 10. 2018 r. u spravi № 920/1101/17.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77247869>
12. *Postanova KHS VS vid 23. 05. 2018 r. u spravi № 914/1567/17.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74346046>
13. *Postanovy KHS VS vid 19. 06. 2018 r. u spravi № 905/1833/17.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75110289>
14. *Pro aktsionerni tovarystva: Zakon Ukrainy № 514-VI 17 vid veresnia 2008 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2008, № 50-51, st. 384. (Redaktsiia vid 01.01.2019, pidstava 2210-VIII, 2621-VIII).* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
15. *Pro deiaki pytannia praktyky vyrishennia sporiv, shcho vynykaiut z korporatyvnykh pravovidnosyn: Postanova Vyschoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 25.02.2016 №4. Visnyk hospodarskoho sudochynstva. 2016. №1. S. 72.*
16. *Pro elektronni dovirchi posluhy: Zakon Ukrainy № 2155-VIII vid 05. 10. 2017 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, № 45, St. 400.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
17. *Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy № 2275-VIII vid 06.02.2018r. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2018, № 13, st. 69.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
18. *Sabodash R. B. Provedennia zahalnykh zboriv uchasnykiv TOV v rezhymi videokonferentsii: problemy identyfikatsii uchasnykiv. Korporatyvne pravo Ukrainy ta krain Yevropeiskoho Soiuzu: novely zakonodavstva: Zbirnyk naukovykh prats za materialamy XVI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akad. F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy; za red. d-ra yuryd. nauk, akad. NAPrN Ukrainy V. V. Lutsia. Ivano-Frankivsk, 2018. S. 133 – 137.*

19. *Sishchuk L. V. Zahalni zbory uchasnykiv v tovarystvi z obmezhenoiu vidpovidalnistiu: osoblyvosti pravovoho rehuliuвання. Korporatyvne pravo Ukrainy ta krain Yevropeiskoho Soiuzu: novelty zakonodavstva: Zbirnyk naukovykh prats za materialamy XVI Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii. NDI pryvatnoho prava i pidpryiemnytstva imeni akad. F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy; za red. d-ra yuryd. nauk, akad. NAPrN Ukrainy V. V. Lutsia. Ivano-Frankivsk, 2018. S. 144 – 149.*
20. *Spasybo-Fatieieva I. V. Kolo porushen, shcho ye pidstavoiu dlia vyznannia nediisnym rishennia zahalnykh zboriv. Problemy vdoskonalennia pryvatnopravovykh mekhanizmiv nabuttia, peredachi, zdiisnennia ta zakhystu sub'iektivnykh tsyvilnykh ta simeinykh prav: materialy naukovopraktychnoi konferentsii, prysviachenoї pam'iaty prof. Chynhizkhana Nufatovycha Azimova (Kharkiv, 19 hrudnia 2018 r.). Kharkiv, 2018. S. 22 – 26.*
21. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16 sichnia 2003 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2003, №№ 40-44, st. 356. (Redaktsiia vid 31.03.2019, pidstava – 2694-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>*

Сіщук Л. В. Визнання рішень загальних зборів ТОВ недійсними як спеціальний спосіб захисту корпоративних прав

У статті окреслено специфіку застосування спеціальних способів захисту корпоративних прав та визначено, що ст. 16 ЦК України носить невичерпний характер, що дає можливість застосування інших способів захисту, якщо є пряма вказівка закону. Сприйнято позицію про визнання рішення загальних зборів товариства як спеціального способу захисту, що має бути прямо визначеним законом. Окреслено загальні та безумовні підстави визнання рішень загальних зборів товариства недійсними, що визначені узагальненою судовою практикою, так як рішення загальних зборів визначається актом ненормативної (індивідуальної) дії, а не правочином. Проаналізовано безумовні підстави визнання рішень загальних зборів недійсними у зв'язку із змінами правового регулювання діяльності товариств з обмеженою відповідальністю за Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та проведено порівняльну характеристику визначення зазначених підстав за правом Польщі. Доведено необхідність внесення змін до Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» щодо права на оскарження рішення загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю.

Ключові слова: способи захисту, корпоративні права, підстави недійсності рішення загальних зборів, протокол, рішення, загальні збори, учасник, товариство з обмеженою відповідальністю.

Sishchuk L. Recognition of decisions of the general meeting void Ltd. as special way to protect corporate rights

The article outlines the specifics of the application of special methods of protection of corporate rights and determines that Art. 16 of the Civil Code of Ukraine is inexhaustible, which makes it possible to apply other means of protection, if there is a direct indication of the law. The position was adopted to recognize the decision of the general meeting of the company as a special method of protection, which should be explicitly defined by law. The general and unconditional grounds for declaring the decisions of the general meeting of the company void are outlined, which are determined by the general case law, since the decision of the general meeting is determined by an act of non-normative (individual) action, not by a deed. Analysis of absolute grounds recognition of decisions of the general meeting invalid due to changes in the legal regulation of limited liability companies under the Law «On limited and additional liability» and conducted comparative characterization determining these grounds by law in Poland. The necessity to amend the Law «On Limited and Additional Liability Companies» on the right to appeal against the decision of the general meeting of a limited liability company has been proved.

Keywords: methods of protection, corporate rights, grounds for invalidity of the decision of the general meeting, protocol, decision, general meeting, participant, limited liability company.